

DOC. DR LUDMIŁA KARPOWICZOWA
(13. II. 1903 — 25. IX. 1973)

Urodziła się w Sarykamuszu na Kaukazie. Gimnazjum ukończyła i maturę uzyskała w 1918 r. w Winnicy na Podolu. W 1919 r. uczęszczała na Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Następnie przeniosiła się do Warszawy, gdzie w latach 1921—1925 studiowała na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, a przedtem Filozoficznym, Uniwersytetu Warszawskiego, na którym otrzymała w 1925 r. absolutorium. Dnia 24 czerwca 1929 r. uzyskała tytuł doktora filozofii w zakresie botaniki, za interesującą i wartościową pracę pt. „Studium ekologiczne nad *Cladium mariscus*”. Była to jedna z pierwszych prac krajowych poświęconych tematyce ekologicznej dopiero co rozwijającej się gałęzi naukowej. W latach 1928—1938 dr L. Karpowiczowa była zatrudniona w charakterze doradcy naukowego przy Warszawskiej Poradni Zawodowej, zajmując się, na zlecenie Ministerstwa Oświaty, zagadnieniami z zakresu psychotechniki. Oprócz tego, korzystając z subwencji Ministerstwa Oświaty oraz częściowo Izby Przemysłowo-Handlowej, opracowała scenariusze oraz wyreżyserowała 13 filmów, obejmujących tematykę wyboru zawodu.



Od 1938 r. dr L. Karpowiczowa wraca do tematyki botanicznej, z którą już nie rozstała się w ciągu dalszych 35 lat swojego jakże pracowitego życia. Tegoż to roku rozpoczęła prace nad zagadnieniami botaniki stosowanej, a mianowicie nad roślinami kauczukodajnymi, później zaś — od 1950 r. interesowała się zagadnieniem aklimatyzacji roślin w warunkach geograficznych Polski. W ciągu lat 1945—1948 była pracownikiem naukowym (z dziedziny botaniki) w biurze Delegata do spraw Ochrony Przyrody, na czele którego stał niestrudzony Prof. Wł. Szafer. Od 1948 do 1951 r., pełniła funkcję starszego asystenta, od 1951 do 1956 r. pracowała w charakterze adiunkta w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego.

W 1956 r. zostaje mianowana docentem, a w cztery lata później Doc. dr L. Karpowiczowa zostaje Kierowniczką Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszaw-

skiego. Na tym stanowisku pracowała bez przerwy w ciągu 17 lat. Była to praca bez wytchnienia, pełna samopoświęceń i ofiarności.

Od 1949 r. opracowała i redagowała „Index Seminum et Sporarum” Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego, co spowodowało zbliżenie i ożywienie wymiany z setkami ogrodów botanicznych na całym świecie. Docent Karpowiczowa była również inicjatorką i redaktorem „Biuletynu Ogródów Botanicznych”, który redagowała pełnym poświęceniem w ciągu 20 lat. Była również z ramienia PAN Przewodniczącą Zespołu Historii Botaniki, istniejącego od kilkadziesiąt lat przy Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN. Od jesieni 1949 r. pozostawała członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego i Przewodniczącą Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej.

W związku z konferencją pracowników naukowych Ogródów Botanicznych i pokrewnych placówek naukowych, zwołanej przez Komitet Botaniczny PAN w dniu 10 marca 1962 roku, Doc. dr L. Karpowiczowa została przewodniczącą Komisji Nazewnictwa botanicznego. Z ramienia tej Komisji redagowała od 1963 do 1970 r. siedem kolejnych części zatytułowanych jako „Projekt nazw roślin zielnych i drzewiastych”. W wyniku wieloletnich żmudnych prac Uniwersytet Warszawski wydał w 1972 r. „Słownik nazw roślin obcego pochodzenia” łacińsko-polski i polsko-łaciński pod redakcją Doc. dr Ludmiły Karpowiczowej. Oprócz tego była też redaktorem zeszytów (seria B) wydawnictwa „Studia i Materiały z dziejów nauki polskiej” obejmującego rozprawy z zakresu historii nauk biologicznych. Była też konsultantem Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w sprawach botanicznych.

Największą opieką Doc. Ludmiły Karpowiczowa otaczała Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracowicie spędzała dosłownie całe dni, zarówno w samym ogrodzie, jak i w 6 szklarniach podlegających ogrodowi. Szerzyła wiedzę o Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego słowem i czynem. Stąd liczne reportaże dziennikarskie, radiowe i telewizyjne o codziennym „życiu” ogrodu, o jego osiągnięciach i zdobyczach, często drukowanych nie tylko w stołecznych dziennikach, ale również podawanych w prasie ukazującej się w całym kraju.

Doc. dr Ludmiły Karpowiczowa była autorem ponad 50 prac i artykułów. Oprócz tego opublikowała liczne doniesienia, sprawozdania i przyczynki, stanowiące wartościowy wkład do botaniki stosowanej, działalności ogrodów botanicznych, historii botaniki i wielu innych gałęzi nauk botanicznych.

Jako redaktor różnych wydawnictw z wielką odpowiedzialnością i sumiennością traktowała swoje honorowe obowiązki. Przewodnicząc Komisji Popularyzacji Wiedzy Doc. Karpowiczowa rozwijała również działalność Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Tak w latach 1953—1970: prelekcji na tematy botaniczne w całym kraju wygłoszono 4690; wycieczek botanicznych zorganizowano 1397; kursów, seminariów, ćwiczeń i pokazów odbyło się 930; wystaw botanicznych urządzono 114; pogadank, wykładów radiowych przeprowadzono 84, reportaży w telewizji 8, pokazów filmowych botanicznych zorganizowano 54. Dzięki ogromnym i usilnym staraniom Doc. dr L. Karpowiczowej udało się PTB nawiązać ścisłą współpracę z Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Pol. kim Towarzystwem Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, z Ligą Ochrony Przyrody, z Polskim Radiem i Telewizją,

ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego, z organizacjami młodzieżowymi i oświatowymi, domami kultury. Wszystko to kosztowało wiele ogromnych wysiłków i odbijało się bardzo na zdrowiu Pani Docent.

Szczególnie ogromne zasługi położyła Docent Ludmiła Karpowiczowa dla dalszego rozwoju Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego. W 1972 roku ogólna liczba gatunków i odmian drzew i krzewów wynosiła 1020, ogólna zaś liczba okazów drzewiastych — 2475. W tym liściastych 920 gatunków i odmian, a iglastych 100. Spośród kolekcji roślinnych znajdowało się 1789 gatunków i odmian roślin gruntowych (wykaz z 1962 r.) oraz 1332 szklarniowych (Krótki przewodnik po szklarniach, 1973). Wśród roślin ozdobnych Ogród Botaniczny posiadał między innymi kolekcję dali (60—70 odmian), kosaćców (ponad 40 odmian), kolekcje tulipanów, hiacyntów i wielu innych roślin, łącznie około 300 gatunków i odmian. Starannie wydane i solidnie opracowane przewodniki i wykazy roślin Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego świadczą o ogromnym wkładzie pracy i umysłu, aby to wszystko „grało” w warunkach dużej ciasnoty, z powodu bardzo ograniczonej powierzchni Ogrodu (nieco ponad 4 ha). Różne zabiegi u odpowiednich czynników związane z normalną egzystencją Ogrodu, pochłaniały tyle energii i czasu, że nie pozostawało ani wolnej chwili dla siebie, dla własnego życia.

Doc. L. Karpowiczowa zżyła się z Ogradem Botanicznym, który był jej „oczkiem”, którym opiekowała się nieustannie przez kilkadziesiąt lat, w ciągu których przejmowała się osiągnięciami Ogrodu, albo bolała też nad niektórymi przykrościami.

Bezgraniczna ofiarność cechowała Docent dr Ludmiłę Karpowiczową. Przy spełnianiu swoich obowiązków, całą duszą i sercem oddana była sprawom nauczania, prowadziła wykłady z „Ochrony Przyrody”. Pragnęła „zjadaczy chleba w aniołów przerobić”, aby „młodzie” chronili i zachowali skarby przyrody ojczystej dla przyszłych pokoleń.

Swoją postawą, dużym zaangażowaniem w pracę naukową i dydaktyczną, w czynnym pełnieniu obowiązków społecznych i ludzkich, Doc. dr L. Karpowiczowa zasłużyła na ogólny szacunek, niewygasłą pamięć i głęboką wdzięczność.

Niech nazwisko Doc. dr Ludmiły Karpowiczowej znajdzie się wśród zasłużonych budowniczych Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego, w szeregach naukowców i popularyzatorów wiedzy przyrodniczej, niech przypomina o znacznym wkładzie do polskiego nazewnictwa botanicznego. Pamięć o Doc. dr L. Karpowiczowej pozostanie na zawsze w naszych sercach.

Spis publikacji Doc. dr Ludmiły Karpowiczowej
(niepełny)

1929. *Studia ekologiczne nad Cladium Mariscus*. T-wo Nauk. Warszawskie.
1953—1973. *Index Seminum et Sporarum*.
1954. *Rami — Boehmeria nivea*. PWN.
1955. *Stangeria paradoxa* Th. Moore. Acta Societ. Botan. Polon. Vol. XXIV, nr 3.
1956. *Żeń-Szeń (Panax ginseng C. A. Mey)*. PWN.
1957. *Rami — Boehmeria nivea (L.) Hook. et Arn*. Biuletyn Ogródów Botan., nr 1.
— *Hibiscus L.* Biul. Ogr. Botan., nr 2

1958. *Rhaponticum carthamoides* (Willd.) Jlin. Biul. Ogr. Bot., nr 1.
 — *Żeń-Szeń* (*Panax ginseng* C. A. Mey) w Ogrodzie botanicznym U. W. Biul. Ogr. Bot., nr 1.
1959. *Stan botaniki w Chinach Ludowych*. Wiadomości Botaniczne, T. III, z. 1.
1960. *Cathaya Chun et Kuang* — nowy rodzaj z rodziny *Pinaceae*. Rocznik Dendrologiczny. Vol. XIV.
 — *Szałwia muszkatołowa*. Biul. Ogr. Bot., nr 1.
1961. *Z pobytu w ogrodach botanicznych i instytucjach botanicznych NRD*. Biul. Ogr. Bot., nr 2.
 — *Stangeria paradoxa* Th. Moore zaowocowała w Warszawskim Ogrodzie Botanicznym. Biul. Ogr. Bot., nr 3.
 — *Wrażenia z pobytu na światowej wystawie kwiatów w Turynie*. Biul. Ogr. Bot., nr 4.
- 1961—1972. *Przewodnik po Ogr. Botan. U. W.* Wyd. II, 1961, wyd. III—1966, wyd. IV—1972.
1962. *Nowe storczyki Warszawskiego Ogrodu Botanicznego*. Biul. Ogr. Bot., Nr 1.
- 1963—1970. *Projekt nazw roślin zielnych i drzewiastych opracowanych przez Komisję Nazewnictwa cz. I*. Biul. Ogr. Bot., nr 2.; cz. II—VII. wyd. Ogr. Bot. U. W.
1964. *Kilka słów o kameliach*, Biul. Ogr. Bot., nr 2.
1964. *Z Ogrodu Botanicznego U. W.* Biul. Ogr. Bot., nr 3—4.
 — *Różanecznik dahurski*. Biul. Ogr. Bot., nr 3—4.
 — *Sylwetki dwu botaników Warszawskiej Szkoły Głównej — Jerzego Aleksandrowicza i Edwarda Strasburgera*. Rocznik U. W. T. V, z. 1.
 — *Mango* (*Mangifera indica* L.) w *Ogr. Bot. U. W.* Biul. Ogr. Bot., nr 3—4.
1965. *Staśnienie pędu kwiatostanowego u *Trichostigma peruvianum* H. Walt.* Biul. Ogr. Bot., nr 3.
1966. *Ansellia gigantea* Rchb. f. w Ogrodzie Botanicznym U. W., nr 3.
 — *Polygonum coriarium* Grig. Biul. Ogr. Bot., nr 4.
1967. *Catasetum gnomus* André w Warszawskim Ogrodzie Botanicznym. Biul. Ogr. Bot., nr 1.
 — *Z międzynarodowego Kongresu Ogrodniczego w Maryland*. Biul. Ogr. Bot., nr 4.
 — *150 lat Ogrodu Botanicznego U. W.* PWN.
1968. *Z dziejów Ogrodu Botanicznego U. W.* Biul. Ogr. Bot., nr 4.
 — *O zadaniach ogrodów botanicznych*. Kosmos A, z. 2.
1969. *Baobab — *Adansonia digitata* L.* w Ogrodzie Botanicznym U. W. Biul. Ogr. Bot., nr 3.
 — *Laelia gouldiana* Rchb. f. i *Oncidium cramerianum* Rchb. f. w kolekcjach Ogrodu Botanicznego U. W. Biul. Ogr. Bot., nr 3.
 — *Alkaloidy storczyków*. Biul. Ogr. Bot., nr 4.
1970. *O nowych zadaniach ogrodów botanicznych*. Biul. Ogr. Bot., nr 3.
1970. *Na marginesie prowadzonej przez ogrody botaniczne wymiany nasion*. Biul. Ogr. Bot., nr 3.
1971. *Jakie zadania stoją przed współczesnym Ogrodem Botanicznym*. Biul. Ogr. Bot., nr 2.
 — *100 lecie Belgijskiego Ogrodu Botanicznego*. Biul. Ogr. Bot., nr 4.
1972. *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, praca zbiorowa pod Redakcją L. Karpowiczowej. PAN.
 — *Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej PTB (1952—1970)*. PAN.
 — *Sylwetka Władysława Zaleskiego (1852—1925) na tle Jego zainteresowań botanicznych*. Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, Rok XIV, nr 3.
1973. *Zadania naukowo-dydaktyczne ogrodów botanicznych*. Biul. Ogr. Bot., nr 2.
 — *Recenzja. Tom P. Barneban, European Alpine Flowers*.
 — *Krótki przewodnik po szklarniach Ogrodu Botanicznego U. W.* PWN.
 — *Czym jest współcześnie rozumiana ochrona przyrody*, Biologia w Szkole, nr 5.